

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Борян Георгиев Янев

Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски“

относно материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘доцент’
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление

2.1. Филология – Германски езици: *Когнитивна лингвистика и историческа
граматика на английския език*

В конкурса за ‘доцент’, обявен в Държавен вестник, бр. 46 от 9. 06. 2017 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, за нуждите на катедра „Английска филология“ към Филологическия факултет като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Снежана Тодорова Цонева-Матюсън от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Със заповед № Р33-3811 от 25.07.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член в научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология - Германски езици: *Когнитивна лингвистика и историческа граматика на английския език*, обявен за нуждите на катедра „Английска филология“ към Филологическия факултет на Университета.

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Снежана Тодорова Цонева-Матюсън от катедра „Английска филология“ на Филологическия факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от д-р Цонева-Матюсън комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва всички изискуеми документи.

Снежана Цонева-Матюсън е приложила като хабилитационен материал 1 монография - *A Linguistic History of English* (Летера, 2017 г.) и 13 научни публикации,

които са извън темата на дисертацията ѝ и изцяло отговарят по тематика на обявения конкурс за доцент.

Основно място сред представените за оценка материали заема монографията *A Linguistic History of English*, излязла от печат през настоящата година от издателство „Летера“. Предложеното изследване на Снежа Цонева-Матюсън има както научен, така и приложен характер, а може да бъде използвано съвсем успешно и за учебни цели (отделните модули завършват с въпроси и задачи към изследвания проблем).

Познанието върху историята на езика, обвързано с поглед върху екстралингвистичните фактори, влияещи върху интралингвистичните процеси, е основна предпоставка за изграждането на качествен езиковед. В книгата на Снежа Цонева-Матюсън диахронната лингвистична фактология е съчетана с извънезиковата история на носителите на езика, теоретичните постановки на културната компетентност, семиотиката, философията и етнолингвистиката. Текстът следва историческата последователност в развоя на езика, но множеството ценни препратки и примери от различни сфери на познанието не позволяват нито за миг у четящия да се зароди чувство на досада от използването на този по-скоро тривиален метод на анализ. Напротив – всяка следваща глава, точка и подточка се очакват с нетърпение и любопитство заради нестандартния и иновативния начин, по който авторката е поднесла информацията за случилото се в езика през разглеждания период. Неслучайно историята на английския език е маркирана като „лингвистична“ – в нея са заложили моделите и на вътрешната, и на външната лингвистика.

Разглеждайки сравнително-историческия метод например, като основен за компаративната лингвистика в диахронен аспект, въз основа на който се доказва близкородствеността между езиците и се определят техните генеалогични характеристики, авторката прави умели и уместни паралели с езиковата типология – явления, които принципно са обект на съвсем различни по цел и задача изследователски подходи. За да открие конкретните аспекти от развоя на английския език, Снежа Матюсън е обърнала специално внимание на генеалогичната реконструкция, за да стигне и до въпроса за моно- и полигенезиса като лингвистични феномени. От друга страна, езиковата еволюция е премислена и през призмата на лингвесемиотичната изменчивост - по форма, съдържание или общо, чрез представянето на проблема за *cognates*. За да обясни много от по-съвременните фонетични и морфологични процеси, авторката ни запознава с теорията за праезика, с

характерните черти на праиндоевропейския език, особеностите на кентум и сатем езиците, а през призмата на лингвистичната палеонтология се разкриват морфологичните техники на синтетизма и аналитизма.

Лингвистичната история на езика е разгледана и от страна на северноевропейските варвари – тевтоните, а в анализа на прагерманските езикови подгрупи е обърнато специално внимание на готския език и превода на библията от Вулфила; специален акцент е поставен върху руническата писменост, като са открити и генеалогичните спецификите на горно- и долногерманските езици. Направена е пълна лингвотипологична характеристика на прагерманския език – по прозодични характеристики, граматични категории, техники и процеси на граматикализация. Особено внимание е отделено на фонетичната система на езика – промените в характеристиките на консонантите и вокалите по модални и локални признаци, процесите на дифтонгизация, законите на Грим и Вернер – всичко, което ще намери отражение във формирането на староанглийския, средноанглийския и ранноновоанглийския език, последвани от съвременния английски – възникнал на основата на няколко диалекта с общото име *староанглийски език*, пренесени по източното крайбрежие на Великобритания от англите, саксите и ютите – основни представители на ингевоните. По време на викингските нашествия езикът е повлиян и от староскандинавския (нордическия) език. След Норманското нашествие староанглийският се развива в средноанглийски език, възприемайки множество френско-нормански лексикални и граматически характеристики (типична суперстратна ситуация). Съществено за съвременния английски език е и *Голямото изместване на гласните*, на което Снежана Цонева-Матюсън е посветила немалка част от изследването си.

Всички части от представения хабилитационен труд, следващи етапите в развоя на езика, са съпроводени от богат илюстративен материал, множество карти, таблици и графики. Анализът се подчинява на последователността и йерархията сред единиците от езиковата система, а на всяко езиково равнище са отчетени специфичните характеристики в историята на английския език (**на фонетично**: дължина и краткост на гласните, качествени и количествени промени, палатализационни процеси, тип дифтонгизация /етимологична-синхронна/, комплементарна дистрибуция, консонантно изпадане, отношения между звук и буква и пр.; **на морфологично**: именни и глаголни категории – с особено внимание върху падежа и рода и техните остатъци в съвременното състояние на езика, частите на речта и техните афиксални особености,

характер и функции на предлозите, склонитбените типове и спрежението на слабите и силните глаголи, особеностите на модалните и спомагателните глаголи, особености в инфинитните форми на силните и слабите глаголи и техния развой и пр.; **на лексикално**: обхват на лексикалната система, домашна-чужда лексика (заемки и чуждици), особености в собствените имена, словообразователни механизми, групи диалекти по лексикален признак (разгледани са и по фонетичен) и пр.). Не са останали незабелязани и синтактичните особености в развоя на английския език.

Монографията на Снежа Цонева-Матюсън притежава всички достойнства на качествен хабилитационен труд. Единствената ми препоръка към тази книга е при едно второ издание да се обособи втора част – изцяло с практически характер – има достатъчно теоретични предпоставки за това (а и да се отстранят някои печатни неточности, напр. на стр. 19 *starke Verben* вм. *starken Verben*; стр. 21 – в таблицата – *centum* (езици кентум) вм. *centrum*, стр. 32 *Hochdeutsch* вм. *Hoch Deutsch* и др.).

Наред с хабилитационния труд – монографията *A Linguistic History of English*, кандидатката е представила и 13 публикувани статии, които показват разностранните ѝ изследователски интереси. Снежа Цонева-Матюсън е не само изграден специалист по историческа лингвистика на английския език, но проявява съществен интерес и в областта на когнитивната лингвистика. Предложените публикации са с подчертан иновативен характер и имат оригинална научна стойност, които са лична заслуга на кандидатката.

Особено впечатление правят следните статии: *The Symbiosis of Choice and Control: Towards a Discourse-Based Account of CAN* – в съавторство. В статията се разглежда семантиката на модалния глагол **can**, изведена от употребата му в разговори между студенти и техните преподаватели; *How the Camel Got its Hump: Bringing Literature Back into the ESL Classroom* – с акцент върху същността на литературата в обучението по език; *Can Cognitive Linguistics Help in Teaching Prepositions* – в статията с оглед на лингвокогнитивните практики Снежа Матюсън представя различното разделяне на пространството от английските предлози **above, over, under** и **below**, които съответстват само на предлозите **над** и **под** в българския език; *The Semantics of the Preposition WITH Across Frameworks* – в статията се представят два подхода, използвани при анализа на семантиката на английския предлог **with** – на Стаменов – в традицията на структурализма, и на Фарел – с модела на когнитивната семантика.

Снежа Цонева-Матюсън е и професионален преводач. Има шест преведени книги – една от английски на български и пет от български на английски – криминални романи и научни издания в областта на историята, археологията и културата.

Всичко изложено по-горе ми дава основание да изразя категоричната си позиция, че документите и материалите, представени от Снежа Тодорова Цонева-Матюсън отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса е представила значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС ‘доктор’. В работите ѝ има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание, като представителна част от тях са публикувани в престижни списания и научни сборници. Теоретичните ѝ разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на гл. ас. Снежа Цонева-Матюсън е несъмнена. Постигнатите от нея резултати в учебната и научно-изследователската дейност напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет за заемане на академични длъжности, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Ето защо давам своята **положителна** оценка и препоръчвам на Научното жури да изготвим доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на гл. ас. Снежа Цонева-Матюсън на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 2.1. Филология - Германски езици: *Когнитивна лингвистика и историческа граматика на английския език.*

12. 11. 2017 г.

Изготвил становището: .....

/доц. д-р Борян Георгиев Янев/